ראה ב

א. אין הייַנטיקער סדרה[1] שטייט „והי׳ המקום אשר יבחר ה׳ גו׳ (דעם „בית הבחירה בירושלים״[2]) שמה תביאו גו׳ עולותיכם וזבחיכם גו״. איז פון דעם לשון „אשר יבחר ה״[3] — משמע, אז די מעלה פון דעם מקום (וואָס איז די סיבה אויף „שמה תביאו גו״), איז נאָר בחירת הקב״ה אין אָט דעם מקום. אָבער פאַר דער בחירת הקב״ה — האָט מען געקאָנט בוחר זיין אַן אַנדער מקום, דער מקום האָט ניט געהאַט קיין מעלה מיוחדת לגבי אַנדערע ערטער.

וכמאמר חז״ל[4] „עד שלא נבחרה ירושלים היתה כל א״י כשרה[5] למזבחות כו׳ עד שלא נבחר בית עולמים היתה ירושלים ראוי׳ לשכינה כו״, ד.ה. אַז „עד שלא נבחרה ירושלים כו׳ למזבחות״ איז ניט געווען אין איר קיין מעלה מיוחדת בענין המזבח (וביהמ״ק) לגבי שאר א״י. ועד״ז איז „בית עולמים״ לגבי שאר ירושלים.

זאָגט אָבער דער רמב״ם אין הלכות בית הבחירה[6]: „המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם שנאמר[7] זה מזבח לעולה לישראל״, און רעכנט דערנאָך[8] אויס כו״כ מעלות פון דעם מקום קודם שנבחר — „הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח כו׳ שבנה בו נח כו׳ שהקריב עליו קין והבל. ובו הקריב אדה״ר כו׳ ומשם נברא״. וואָס בפשטות מיינט עס, אַז דאָס וואָס „מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם״ איז (ניט (נאָר) מצד בחירת הקב״ה, נאָר) ווייל[9] דאָס איז דער אָרט וואו אברהם נח וכו׳ האָבן מקריב געווען זייערע קרבנות[10] (וואָס דאָס אַלעס איז געווען פריער, פאַר בחירת הקב״ה).

און ווי אחרונים[11] זאָגן, אַז דאָס איז אַ פלוגתא צווישן דעם רמב״ם און דעם ספר החינוך[12]: לויטן חינוך איז „אין המקום סגולייַ להשראת השכינה״[13] (די מעלת המקום איז בלויז מצד דעם וואָס דער אויבערשטער האָט בוחר געווען אין אים), משא״כ לויטן רמב״ם איז דאָס וואָס דער אויבערשטער האָט בוחר געווען דעם מקום איז עס ווייל עס איז אַ מקום סגולייַ (פון פריער).

דאַרף מען פאַרשטיין[14]: פון פסוק „המקום אשר יבחר ה׳ גו׳ שמה תביאו גו״ איז משמע, אַז די מעלה אין דעם

---

1) יב, יא.

2) רש״י עה״פ. וראה רש״י שם ד״ה שמה תביאו וגו׳ לעיל יב, ה ובספרי (במקומות הנ״ל) ובמפרשי רש״י שם. לקמן הערה 48. ואכ״מ.

3) ועד״ז הוא לקמן שם, יד. יח. כא. כו. ועוד.

4) מכילתא בתחילתה.

5) לא רק ש„לא נאסרה״ כלשון הרמב״ם הובא לקמן בפנים.

6) רפ״ב.

7) דה״א כב, א.

8) שם ה״ב.

9) ראה הלשון בקרית ספר לרמב״ם רפ״ב.

10) כפשטות הלשון (ולא לבאר מקומו המכוון בהר המור׳ גופא. ובפרט שאז הו״ל להביא זה בהלכה א׳ בהמשך למ״ש „ובמקדש נעקד יצחק אבינו כו״ (ובפרט להגירסא בהלכה א׳ „במקום המזבח נעקד כו״)).

11) מעשי למלך להל׳ בית הבחירה שם.

12) מצוה צה.

13) במעשי למלך שם מוכיח ממ״ש „צונו לקבוע מקום שיהי׳ טהור ונקי בתכלית הנקיות לטהר שם מחשבות ב״א כו׳ והוא ב״ה בחר אותו המקום כו׳ אולי מהיותו אמצעית העולם בכיון כו׳״.

14) וכמו שהקשה בכלי יקר פרשתנו יב, ד.

מקום איז (בלויז) מחמת דעם וואס „יבחר ה׳" — בחירת הקב״ה איז דעם מקום: און פון דברי הרמב״ם איז משמע, אז די מעלה פון דעם מקום[15] איז (ניט מצד בחירת הקב״ה, נאר) ווייל אדה״ר וכו׳ אברהם[16] האבן דארט מקריב גע־ווען קרבנות, א מעלה וואס איז געווען מימות אדם הראשון, און דעריבער איז „מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו כו׳"?

ב. דער צ״צ אין אוה״ת[17] ברענגט אראפ די פלוגתת הראשונים בנוגע דעם מקום המקדש לאחרי שנבחר, צי דאס ווערט א מקום נבחר להשראת השכינה (בלי שינוים אין דעם מקום בפני עצמו), אדער די שכינה איז „מאיר ושורה בבחי׳ מקום" — און ער גיט א דוגמא אויף די צוויי אופנים:

לויט דער ערשטער דיעה — דעת הרמב״ם (אין מורה נבוכים[18]) — איז די השראת השכינה במקדש בדוגמא צו א דבר שכל וואס ווערט געשריבן דורך די אצבעות היד, וואס דער שכל איז ניט מאיר ושורה אין יד — ווארום א יד האט קיין שייכות ניט צו שכל — אבער פונדעסטוועגן, קען מען שרייבן א דבר שכל דורך אצבעות הירד[19], און ניט דורך אצבעות הרגל. און אזוי איז השראת השכינה דוקא אין מקום המקדש, אע״פ אז דער מקום האט ניט קיין שייכות צו השראת השכינה.

משא״כ לויט דער צווייטער דיעה — דעת הרמב״ן[20] — איז השראת השכינה אין מקום בדוגמא צו „התלבשות השכל במוח", וואס כאטש אז אויך דער מוח איז א גשמי, האט ער אבער א שייכות מיט שכל און דער שכל איז מלובש אין מוח „בדרך התלבשות והשראה ממש".

לכאורה זיינען די צוויי פלוגתות הנ״ל תלוי זו בזו: לויט דער שיטה אז דער מקום המקדש (ומזבח) איז א מקום סגולייי (מצד עצמו) — איז די השראת השכינה אין אים בדוגמא ווי „התלבשות השכל במוח"; און לויט דער שיטה אז ער איז (ניט א מקום סגולייי) בלויז „המ־קום אשר יבחר ה׳" (נאר — שבו בחירת הקב״ה) — איז די השראת השכינה בהמקום[21] בדוגמא ווי שכל גייט דורך די אצבעות היד.

עפ״ז דארף מען פארשטיין: ווי שטימט די שיטת הרמב״ם אין הלכות בית הבחירה מיט זיין שיטה אין מורה נבוכים?

ג. אבער כד דייקת שפיר, איז מוכח, אז אויך דער רמב״ם בהל׳ ביהב״ח האלט (כשיטת החינוך) אז דאס וואס „מקומו מכוון ביותר", איז (ניט מצד דעם וואס

15) אף שמדובר ע״ד ב׳ ענינים שונים: בהכתוב דבפרשתנו — ע״ד חיוב הבאת קרבן בביה״ב (ואיסור הבמות), וברמב״ם — ע״ד מקום המזבח „המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם" — ה„מכוון" במקדש גופא.

16) להעיר ממו״נ ח״ג פמ״ה: שהמקום אשר ייחדו אברהם בנבואה הי׳ ידוע אצל משה רבינו ואצל רבים שאברהם צוה אותם שיהי׳ בית עבודה. וראה פרש״י וירא כב, יד.

17) ויצא קעה, א ואילך. ביאוה״ז (להצ״צ) ויצא ע׳ קג ואילך. סה״מ תר״ל ע׳ סג ואילך. ועיי״ש סה״מ תר״פ ע׳ קפד ואילך. — וראה בארוכה לקו״ש חל״ו ע׳ 193 ואילך.

18) ראה שם ח״א פכ״ה (צויין באוה״ת וסה״מ תר״ל שם). וראה עבוה״ק שהובא שם בשם חכם א׳.

19) ע״י שתנועות האצבעות הן בדוגמת (ועושות ע״י אמצעות הקולמוס) קוי האותיות.

20) ראה אוה״ת ביאוה״ז וסה״מ תר״ל שם. ומביא (גם) מרמב״ן עה״ת ס״פ פקודי. ומשער הגמול בענין געה״ת.

21) ראה בארוכה הסברת החינוך שם, הצורך בבחירת מקום כו׳, ומתאים לכאורה עם המובא והמבואר באוה״ת ביאוה״ז כו׳ בדעת המו״נ רס״ג עקרים כו׳.

מ'האָט דאָרט פריער מקריב געווען קרבנות, נאָר) בלויז מצד בחירת הקב"ה:

א) כנ"ל, לשון הכתוב בכ"מ אשר יבחר*[21] (וכיו"ב) — ובחירה אמתית איז נאָר ווען ביידע זאָכן (הנבחר והשאר) האָבן די אָלע תנאים (מעלות) וועלכע מען זוכט.

ב) מפורש במחז"ל הנ"ל, אַז פריער איז „כל א"י כשרה למזבחות".

ג) עפ"ז יומתק וואָס די אָלע מעלות הנ"ל רעכטע אויס דער רמב"ם אין אָ באָזונדער הלכה (די צווייטע הלכה פון פרק ב[22]), און אין דער ערשטער הלכה, וואו ער זאָגט דעם דין „המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין כו"", ברענגט ער דערויף דעם פסוק „זה מזבח לעולה לישראל" — וואָס איז געזאָגט געווארן לאחרי הבחירה.

— דעם זעלבן פסוק[23] וואָס ער ברענגט[24] אין אַנהויב הל' בית הבחירה[25]: „כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כו' ואין שם בית לדורי הדורות[26] אלא בירושלים בלבד ובהר המורי' שבה נאמר ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל" —

און דעם פסוק[27] אין דברי הימים[28] „ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המורי' אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסי".

ד.ה. דער טעם אויף „מקומו מכוון ביותר ואין משנין כו" איז (ניט מצד די מעלות וואָס ער וועט אויסרעכענען אין דער הלכה שלאח"ז, נאָר) מצד דעם וואָס „זה מזבח לעולה לישראל" און „ויחל שלמה גו" — וועלכע רעדן וועגן לאחרי בחירת הקב"ה.

[ועפ"ז יובן וואָס דער רמב"ם ברענגט אויך דעם סיום הכתוב „(ויחל שלמה גו') אשר נראה לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסי" — דלכאורה, ער קומט דאָך ברענגען אַ ראי' אַז דאָס איז „בירושלים בהר המורי'", וואָלט געווען גענוג צו ברענגען „ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המורי'". וואָס איז דאָ שייך דער סיום הכתוב „אשר נראה

*21) שבזה נכלל גם הבחירה במקום המזבח (שהוא „מכוון ביותר"). וראה לקמן הערה 57. ולהעיר, שבהכתובים שם (יב, ה. יא. יד. כא. כו) נאמר הלשון „המקום אשר יבחר ה'" לענין הקרבת הקרבנות.

22) דהל' בית הבחירה.

23) ולהעיר מפירוש המשניות להרמב"ם רפ"ג דמס' מדות „לפי שהקפידה על מדת המזבח בתורה גדולה מאד וכן על מקומו (ומביא גם תחלת הכ') ונאמר בדברי הימים כשיחד להם מקום המזבח שנאמר ויאמר דוד זה הוא בית ה' אלקים וזה מזבח לעולה לישראל".

24) ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 466 הערה 12, הטעם שהביא הרמב"ם כתוב זה, ולא דפרשתנו (יב, ט) שהובא בש"ס זבחים (קיט, א).

25) פ"א ה"ג — והרי שם לא הזכיר הרמב"ם מעלה בירושלים והר המורי' (שלפני הבחירה), ומובן שכוונתו דמה ש„אין שם בית כו' אלא בירושלים בלבד ובהר המורי' שבה נאמר כו" הוא רק מצד בחירת הקב"ה במקום זה, וכמו שמסיים „ואומר (תהלים קלב, יד) זאת מנוחתי עדי עד" (וראה לקו"ש שם). וראה לקמן הערה 47.

26) ראה לקו"ש שם הערה 13.

27) ומה שמביא לפנ"ז „ובמקדש נעקד יצחק כו'", הוא לא בכדי לבאר מעלת המקום, כ"א להדגיש מקומו, וכבגמרא זבחים סב, א: אלא מזבח מנא ידעי כו' אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום. ולהעיר דבפירוש המשניות להרמב"ם שם הביא מזבחים (שם): „ואמרו רבותינו ז"ל אמר רבי אלעזר ראה מזבח בנוי ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו ואמרו ג' נביאים עלו עמהם כו' אחד שהעיד להם על המזבח ואחד כו' על מקום המזבח" והשמיט דעת ר"י נפחא (שלאחר מאמר ר"א) שם „אפרו של יצחק ראו כו" (וכן מאמר ר"ש בר נחמני שם). וראה לקמן הערה 47.

28) ב ג, א.

לדויד אביהו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוסי"?

וע"פ הנ"ל יש לומר[29]: דערמיט איז דער רמב"ם מרמז, אז דאס וואס „אין משנין אותו ממקומו" — „ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים גו'" — איז מצד „אשר נראה לדויד[30] אביהו" — בחירת הקב"ה. פאר דער בחירה איז ניטא קיין מעלה מיוחדת[31] אין דעם מקום לגבי אנדערע מקומות, ער איז „בגרן ארנן היבוסי"].

ועפ"ז יומתק וואס דער רמב"ם רופט אן די הלכות — „הלכות בית הבחירה"[32], אע"פ וואס לשון הכתוב וועלכן ער ברייננט גלייך לראי' איז „ועשו לי מקדש"[33], פאר דעם שרייבט ער[34] „יש בכללן שש מצות כו' א) לבנות בית המקדש"[35] און אויך די הלכות שלאח"ז תיכף רופט ער אן הל' כלי מקדש כו' ביאת המקדש.

וויי"ל שיטת הרמב"ם איז, אז מעלת המקדש איז נאר מצד בחירת הקב"ה אין דעם ארט.

ד. ואת"ל, איז דער רמב"ם דאס מרמז אויך אין דער צווייטער הלכה גופא, וואו ער רעכנט אויס די מעלות פון דעם מקום:

נאך דעם ווי דער רמב"ם איז מאריך אז „ומסורת ביד הכל"[36] שהמקום שבנה בו דוד כו' הוא המקום שבנה בו אברהם כו' נח כו' קין והבל. ובו הקריב אדה"ר קרבן כשנברא ומשם נברא", איז ער מוסיף — „אמרו חכמים"[37] אדם ממקום כפרתו נברא".

איז ניט מובן: פאראוואס ברענגט דער רמב"ם א מקור אויף דעם ענין פון „משם נברא", ניט ווי בא די פריערדיקע ענינים וואס ער רעכנט דאס אויס, וואס ער ברענגט ניט זייער מקור בדברי חז"ל[38]?

ויש לומר, אז דער רמב"ם איז ניט אויסן צו ברענגען א מקור (אויף „ומשם נברא"[39]) נאר דערמיט מרמז זיין אז די אלע (מעלות) מאורעות במקום המזבח וואס ער רעכנט אין דער הלכה זיינען

29) ראה עוד ביאור בההתועדות (ד"ש מטו"מ תש"מ) — לקו"ש ח"ל ע' 70 הערה 22.

30) לא — אברהם נח ואדה"ר.

31) ועפ"ז מובן זה שלא הביא פסוק דויחל שלמה גו' ברפ"א — כי שם אין צריך לשלול הקס"ד שהוא מפני שבנה בו אברהם כו'.

32) וכן לשונו במנין המצות בריש ספר היד מ"ע כ. ספהמ"צ שם (לפנינו. אבל בתרגום העליר וקאפאח „בית עבודה") — וגם שם מביא ע"ז הרא"מ „ועשו לי מקדש" — בהל' מלכים ומלחמותיהן בתחלתן.

33) ומש"כ ברפי"ח מהל' מעשה הקרבנות „בית הבחירה" (ג' פעמים) — הוא מתאים לראיתו שם מהפסוקים בפרשתנו (יב, יד. כו) „במקום אשר יבחר ה'" „המקום אשר יבחר ה'".

34) כי ג"ז הוא מהרמב"ם — ראה הקדמתו לספרו. וראה צילום כת"י הרמב"ם דהתחלת ס' משפטים (בהוצאת שולזינגער נ"י. תש"ז — סוף כרך האחרון תמונה ז).

35) ועד"ז כתב במנין המצות על סדר הלכות הרמב"ם „ספר שמיני אכלול בו מצות שהם בבנין המקדש". ובא' מכת"י הרמב"ם (הובא ברמב"ם ספר המדע — ירושלים תשכ"ד) בהנ"ל (בהכותרת דהל' ביהב"ח) יש בכללן ו' מצות כו' לבנות בית הבחירה.

36) דיוק לשון „מסורת ביד הכל" (ועוד דיוקים בה"ב) — ראה שיחת ש"פ דברים תשל"ט. וראה ב־ארוכה ביאור ב' הלכות אלו — לקו"ש ח"ל ע' 68 ואילך.

37) ב"ר פי"ד, ח. וראה לקמן הערה 46.

38) בדוחק גדול אולי י"ל שבנוגע לשאר העניינים לא הביא מקור כי מקדים שזוהי „מסורת ביד הכל' ודוקא בנוגע ל„משם נברא" אין מסורת(!) ולכן צריך למקור ע"ז „אמרו חכמים כו'". — אבל י"ל בכלל אם „מסורת ביד הכל' קאי על כל עניני ההלכה — גם ע"ז שבנה בו נח קין והבל ואדה"ר, או רק ע"ז ש„הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק", וכדמשמע במו"נ (הובא לעיל הערה 16).

39) אולי י"ל, מכיון שבהלכה ב' בא להוכיח שמקום זה מובחר ומיוחד למזבח ולהקריב בו קרבן, לכן מסיים „אמרו חכמים ממקום כפרתו נברא", דגם זה דמשם נברא הוא מפני שהוא מקום כפרתו.

ניט בסתירה צו דעם ענין פון „המקום אשר יבחר (ל' עתיד) ה'" — אז מעלתו איז בלויז מצד בחירת הקב"ה וואס איז געווען ערשט נאכדעם, כדלקמן.

ה. וואס אדה"ר וכו' האבן גע־ברעכט די קרבנות במקום זה דוקא, זיי האבן אויסגעקליבן דעם ארט, איז ווייל זיי האבן געוואוסט בנבואה אז דאס איז דער „מקום אשר יבחר ה'" (בעתיד)[40]. בסגנון אחר ניט בחירת הקב"ה במקום זה איז א מסובב פון דעם וואס מ'האט שוין פריער מקריב געווען דארט קרבנות (און געמאכט דעם ארט א „מקום סגולי"), נאר פארקערט: דאס וואס מ'האט מקריב געווען קרבנות אין דעם מקום דוקא, איז א מסובב פון דעם וואס (זיי האבן געוואוסט בנבואה אז) דער אויבערשטער וועט בוחר זיין אין דעם מקום[41].

דאס קען מען אבער זאגן בלויז בנוגע די קרבנות וואס זיי האבן מקריב גע־ווען. משא"כ בנוגע צו „ומשם נברא" — איז דאך דאס א פעולה פון דעם אויבערשטן[42]; איז אויב אפילו מ'וועט זאגן אז „ומשם נברא" איז מצד ידיעתו ית' אז בעתיד וועט ער בוחר זיין אין דעם מקום, איז דאך אבער שוין געווען א פעולה (נברא) פון בחירה ובמילא קען שוין ניט זיין באופן אחר,

[ובמכל־שכן פון דעם ביאור הידוע[43] אין „צדיק ורשע לא קאמר"[44], אז אויב די ידיעה שלמעלה וואלט ארויס־געקומען אין א דיבור, וואלט עס מכריח געווען דעם מענטשן צו פירן זיך לויט ידיעתו ית'; ועל אחת כו"כ בנדו"ד וואס די ידיעה וואלט געווען א פעולה מלמעלה].

דערפאר איז דער רמב"ם מוסיף „אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא" — אז דאס וואס „ומשם נברא", איז עס (ניט ווי די פריערדיקע זאכן, די קרבנות שהקריבו כו' במקום זה, וואס איז געווען ווייל בעתיד וועט דאס זיין דער „מקום אשר יבחר ה'", נאר) ווייל דאס איז „מקום כפרתו" — דער ארט וואס אדם הראשון האט בוחר געווען ברייגעזען זיין[45] קרבן[46].

ו. עס בלייבט אבער ניט פארשטאנ־דיק: וויבאלד אז אויך לדעת הרמב"ם איז דער טעם וואס „מקומו מכוון

40) ובפרט בנוגע לאברהם שלא הוצרך לנבואה כי הקב"ה ציווהו (וירא כב, ב) „לך לך אל ארץ המוריה" ורצה הקב"ה שיהי' כתפלת אברהם „ה' יראה גו' יאמר היום גו'" (שם, יד).

41) וי"ל שלכן הוסיף הרמב"ם וכופל בתחלת ההלכה „שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה כו'", דלכאורה הוא מיותר וכפל לשון. והל"ל „שהמקום הזה הוא המקום שבנה בו כו'"?

— כי זה ש„הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח כו'", הוא מסובב מזה שהוא „המקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח".

42) משא"כ זה שהקריבו בו קרבנות. דגם לפי המבואר בפדר"א (פל"א): „כיון שהגיעו לאותו מקום הראהו הקב"ה לאברהם ואמר לו זה הוא המזבח" — הרי ממשיך „זה הוא המזבח שהי' אדם הראשון מקריב בו מקודם כו' קין והבל כו'", ולא — „הוא המזבח שיקריבו בו בבהמ"ק". והייגו שידיעתו ית' שהוא מקום המזבח בבהמ"ק (דעתיד) לא באה בדיבור. וראה לעיל הערה 16.

43) שער התשובה לאדהאמ"צ ח"א כ, ד ואילך. תו"ח תולדות יג, ג ואילך.

44) תניא פ"א. וראה נדה טז, ב.

45) ראה תיב"ע נח ח, כ: מדבחא דבנא אדם בעידן דאיטריד מן גנתא דעדן ואקריב עלוי קרבנא. וראה ע"ז ח, א.

46) כמו שמביא תיכף לפנ"ז. וע"פ המבואר בפנים יומתק מה שהביא לשון הב"ר דוקא, ולא מירושלמי (נזיר פ"ז ה"ב. הובא בכס"מ שם) „נטל הקב"ה ממקום המזבח וברא בו אדה"ר", או מפדר"א (רפי"ב. וראה שם רפ"כ) „ממקום טהור וקדוש . . ממקום בית המקדש" — כי ב„מקום כפרתו" כוונתו (לא למזבח וביהמ"ק שלאחרי הבחירה, כי"א) למקום שהביא אדה"ר קרבנו. — אבל להעיר שם(גם) בב"ר „היך מה דאת אמר מזבח אדמה תעשה לי". ואכ"מ.

ביותר" (ניט מצד די קרבנות שהקריבו כו' אין דעם מקום, נאר) מצד בחירת הקב"ה — היינט וואס איז נוגע צו ברענגען אין הל' בית הבחירה דעם גאנצן ענין (אין דער צווייטער הלכה), אז „הוא המקום שבנה בו אברהם כו' נח כו' ממקום כפרתו נברא"?

וי"ל אז דערמיט באוואַרנט דער רמב"ם פאַרוואס „ואין משנין אותו ממקומו לעולם" —

הן אמת אז דאס איז דער „מקום אשר יבחר ה'", איז דאס אבער נאך ניט קיין ראי'[47] (גמורה) אז דורך דעם איז נשלל געווארן די אפשריות צו משנה זיין למקום אחר[48].

און ווי מען געפינט בנוגע צו דוד המלך, אז דער אויבערשטער האט בוחר געווען[49] אין דוד ובניו אחריו — „המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם"[50] — ואעפ"כ איז דער דין (כפסק הרמב"ם[51]), אז „הנביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל כו' ה"ז מלך וכל מצות המלכות נוהגות בו" (ס'איז נאר וואס „תפסק המלכות מביתו"[52]).

ועפ"ז ווערט דאך די שאלה בנוגע מקום ביהמ"ק — מנ"ל שלילת כל מקום, ובפרט השאלה בנוגע לשילה וואס איז אויך געווען א מקום אשר „יבחר ה'"[53], וואו דער משכן איז געשטאנען שס"ט שנה[54], איז דאס מכריח, לכאורה צו זאגן אז „זה הוא בית ה' גו' וזה מזבח גו'" איז לאו דוקא? ועד"ז — ביים הר סיני[55], וואו משה רבינו האט אויפגעשטעלט דעם משכן בפעם הראשונה? — בא־ וואַרענט עס דער רמב"ם במקומו בפ"א[56].

ועד"ז דא: דעריבער ברענגט דער

---

47) ועד"ז אין הכרח מהכתוב „זה מזבח לעולה לישראל" — כי דחז"ל כשנאמר „זה", „זאת" (החודש הזה, זאת החי' ועוד) — הוא דיוק בהדבר עצמו ולא בנוגע למקומו וענין שחוץ הימנו. וגם כאן הול"ל עד"ז — שבא ללמד שכל מזבח צ"ל כמזבח זה (רבוע ארכו כרחבו וכו' — ראה רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ב הי"ז. ועוד).

ועפ"ז יומתק זה שמביא בה"א הענין „ובמקדש (במקום המזבח) נעקד יצחק כו' שנאמר כו'" (ולא דיו בהפסוק „זה מזבח לעולה לישראל") — להוכיח שהכוונה בזה היא קביעת מקום המזבח (ראה לקמן בפנים) כי מהלשון „זה מזבח לעולה" אין הכרח שקאי על קביעת המקום, כנ"ל.

וע"פ הנ"ל מובן מה שהוצרך הרמב"ם להוסיף לעיל (פ"א ה"ג) — בנוגע לזה ש„אין שם בית כו' אלא בירושלים בלבד כו'" — ראי' ב' מהכתוב „זאת מנוחתי עדי עד", ולא הסתפק בהראי' „ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל" — כי מהפסוק „זה בית גו' וזה מזבח גו'" אין הכרח על קביעות מקום הבית. וגם אין הכרח שמצד בחירה זו „נאספו כל המקומות" (כדלקמן בפנים). ולכן מביא הכתוב „זאת (דוקא) מנוחתי עדי עד". וראה בהנסמן לקמן הערה *57.

48) וכמוכרח בנדו"ד גופא, שגם בשילה נאמר „המקום אשר יבחר ה'" (ספרי פרשתנו יד, כה. תבוא כו, ב. ועוד. וראה בארוכה ביאור הרי"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג מ"ע פד־פה, ושנ"ג. וראה הנסמן בהערה 2. לקו"ש חכ"ד ע' 79 ואילך).

49) כלשון הכתוב (מ"א יא, לד. תהלים עח, ע. ועוד). וראה הערה 51.

50) רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז, ע"ש.

51) שם ה"ח. — ולהעיר שבמכילתא בתחילתה מביא (בהמשך להמאמר „עד שלא נבחרה ירושלים כו' עד שלא נבחר בית עולמים כו'") — „עד שלא נבחר דוד היו כל ישראל כשרים למלכות משנבחר דוד יצאו כל ישראל". וי"ל שזהו בנוגע להפסק המלכות (כדלקמן בפנים). וראה הערה שלאח"ז.

52) שם ה"ט. ובהשגת הראב"ד שם, ש„לא היתה מלכות פוסקת מזרעו אבל היתה שני' למלכות בית דוד כגון קיסר ופלג קיסר" (סנהדרין צח, סע"ב) — וא"כ אין זה אמתית ענין מלכות (נשיא) — שאין עליו אלא ה' אלקיו (הוריות י, א במשנה).

53) נסמן לעיל הערה 48. ולהעיר מכלי יקר פרשתנו שם בתחלתו.

54) זבחים קיח, ב. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א ה"ב.

55) ראה פרש"י (ד"ה מורא) ותוס' (ד"ה הר) תענית טז, א ועוד. דלדיעה אחת זה ה' מקום העקידה.

56) ראה הערה 47 בסופה.

רמב"ם א ראי', אז אין דעם פאל איז די בחירה אין אן אופן וואס האט שולל גע־ווען אנדערע מקומות[57], וואס דערפאר האבן אדה"ר וכו' געבויט זייערע מזבחות דוקא אין דעם מקום: אויב בחירת הקב"ה האט ניט שולל געווען אנדערע מקומות, פארוואס האבן זיי אלע מדייק געווען צו ברענגען זייערע קרבנות נאר אין דעם מקום מכוון אין הר המורי' עצמו?

איז דערפון משמע, אז מצד בחירת הקב"ה זיינען אנדערע מקומות נשלל געווארן, ובמילא, אויב מקריב זיין א קרבן אין א געוויסן מקום (ע"ש העתיד), איז דאס נאר אין דעם „מקומו מכוון ביותר" אין הר המורי' גופא[57].

ז. בפנימיות העניינים יש לבאר, ובהקדים וואס ס'האט זיך אמאל גע־רעדט[58] וועגן די צוויי ענינים פון „בחירה" און „קדושה" [וואס בנוגע דעם מקדש נוצט דער רמב"ם כנ"ל ביידע תוארים: „הלכות בית הבחירה", און „הלכות כלי המקדש", „הלכות ביאת המקדש". ועוד] — אז אין יעדערן איז דא א מעלה לגבי דעם צווייטן:

ווען מען זאגט אויף א געוויסער זאך אז זי איז „קדוש", ווייזט עס, אז די קדושה האט דורכגענומען די זאך — די זאך איז הייליק, אבער לאידך, וויבאלד אז די קדושה איז פארבונדן מיט דער זאך, וואס איז מוגבל, איז אויך די קדושה א באגרענעצטע (לויט די הגבלות הדבר). און אזוי איז עס אויך בנוגע מקום.

משא"כ „בחירה" איז (ניט מצד הנבחר, נאר) מצד דעם בוחר, וואס ער האט אזוי אויסגעקליבן. ובעניננו — „המקום אשר יבחר ה'": בשעת דער אויבערשטער איז בוחר א מקום, באקומט ער א מעלה (וקדושה) בלתי מוגבלת (ווייל דער אויבערשטער איז בלי גבול); אבער לאידך, וויבאלד אז די מעלה וקדושה איז מצד דעם בוחר, איז עס ניט „קב שלו", עס דארף דערנאך קומען עבודת עצמו בכדי עס זאל דורכ־נעמען אינגאנצן.

און דאס איז דער רמב"ם מבאר אין די צוויי הלכות הנ"ל בנוגע מקום המזבח:

אין דער ערשטער הלכה, וואו ער זאגט „המזבח מקומו מכוון ביותר ואין משנין אותו ממקומו לעולם" — וואס ווייזט אויף דער נצחיות (—בלי הגבלה) פון דעם מקום — איז דאך דאס אן ענין וואס קען זיך ניט אויפטאן מצד בני אדם (אדער מצד דעם מקום), נאר בלויז מצד בחירת הקב"ה שלמעלה ממדידה והגב־לה[59]; און אויף דעם ברענגט ער דעם פסוק שלאחרי הבחירה „זה מזבח לעו־לה לישראל".

און אין דער הלכה שלאח"ז איז ער מוסיף, אז (אויך פאר בחירת הקב"ה) איז אין דעם מקום דא קדושה (מוגבלת) — מצד דעם וואס אין דעם ארט האבן

57) והיינו, שהבחירה המיוחדת במקום ה„מכוון ביותר" דהמזבח (בהר המורי' עצמו) הוא באופן שאין משנין אותו למקום אחר (אפילו) בהר המורי' — משא"כ הבחירה במקום המקדש שוללת „כל המקומות" שאינם בהר המורי' (ראה לעיל פ"א ה"ג), ולא מצינו שמקום המקדש (בהר המורי') הוא „מכוון ביותר". ולהעיר מהל' ביהב"ח פ"ה ה"י. וראה לשונו בפיה"מ הנ"ל הערה 23.

ולהעיר מלשון הרמב"ם (הל' מלכים פי"א ה"ד) „ובנה מקדש במקומו" — ראה לקו"ש ח"ח ע' 362 בהערה. וראה לקו"ש ח"ל ע' 70 ואילך.

57*) וראה בכהנ"ל גם לקו"ש חכ"ד שם.

58) ראה לקו"ש ח"ח ע' 407 ואילך (ובהערות שם).

59) ובלשון הרמב"ם (הל' ביהב"ח פ"ו הט"ז) — לגבי קדושת המקדש וירושלים — שהיא „מפני השכינה ושכינה אינה בטילה". וראה לקמן הערה 62. וראה לקו"ש חט"ז שבהערה 24 (הערה 12). ושם (סעיף ו ואילך) בארוכה, ע"ד הנצחיות שבמשכן ומקדשות.

אדה"ר וכו' געבראכט קרבנות ומשם נבראו אדם.

ועפ"ז זיינען דאָ אין דעם מקום ביידע מעלות[60].

ועפ"ז איז אויך ניט קיין סתירה צווישן הלכות בית הבחירה און מורה נבוכים: דאָס וואָס פון הל' בית הבחירה קומט אויס אַז דער מקום המקדש (והמזבח) איז אַ „מקום סגוליי להשראת השכינה" — איז נאָר לגבי די קדושה מוגבלת (וואָס קען אויפגעטאָן ווערן דורך מעשה בנ"א); משא"כ לגבי בחירת הקב"ה (וואָס זי איז — בלתי מוגבלת) — זאָגט דער רמב"ם (אין מו"נ), אַז דאָס איז ניט קיין „כלי", עס קען זיין נאָר „דרך מעבירי", אַבער ניט שורה ומתלבש

[משא"כ דער רמב"ן האלט, אַז מצד כחו ית' הכל יכול[61], ובפרט לאחרי הבחירה ווערט אויך די קדושה בלי גבול און זי ווערט נתלבש אין מקום].

ח. ויש להוסיף בזה (אויך לדעת הרמב"ם), אַז די קדושה מוגבלת וואָס איז פאָרבונדן מיטן מקום עצמו — האָט אַ שייכות אויך צו בחירת הקב"ה.

וואָרום וויבאַלד אַז אברהם וכו' האָבן דאָרט געבויט מזבחות און מקריב גע־ווען קרבנות מצד דעם וואָס (זיי האָבן געוואוסט בנבואה אַז) דאָס איז דער „מקום אשר יבחר ה'" (כנ"ל ס"ה) — קומט אויס, אַז זייער פעולה (וואָס געבראַכט צו קדושת המקום המוגבלת כנ"ל), איז פאָרבונדן מיט בחירת הקב"ה[62]. ועפ"ז יומתק וואָס אברהם האָט מתפלל געווען — און אויס־געפירט — „אשר יאמר היום[63] יעדער יום, נצחי[64] — בהר ה' יראה".

(משיחות ש"פ מטו"מ, דברים, עקב תש"מ)

---

60) וי"ל שזהו ב' הענינים בספרי פרשתנו עה"פ (יב, ה) כי אם אל המקום אשר יבחר ה' גו': דרוש על פי נביא יכול תמתין עד שיאמר לך נביא ת"ל לשכנו תדרשו ובאת שמה דרוש ומוצאי ואח"כ יאמר לך נביא. וראה לקו"ש ח"ל ע' 119 ואילך.

61) ראה אוה"ת ביאוה"ז וסה"מ תר"ל שצויינו לעיל הערה 17.

*) ובכמה כת"י (הובאו בספרי הוצאת פינקלשטיין) ומצוא. וביל"ש: ואתה מוצא.

62) להעיר ממשנ"ת בלקו"ש חי"ח שם, שבחירת הקב"ה בנש"י נקבעה בפנימיותם ע"י קדושתם (מצד עבודתם בתומ"צ), ע"ש בארוכה (ובהערה 71). וראה שם גם לענין קדושת הארץ.

ואולי י"ל עד"ז בעניננו (עכ"פ לדעת הרמב"ן), שע"י זה שהקריבו אדה"ר וכו' קרבנות במקום זה, נקבעה בחירת הקב"ה (שלאח"ז) מלכתחילה בפנימיות בהמקום. ובפרט ע"י הקרבנות שלאחרי הבחירה (ולהעיר מהענין דעבודתן מקדשתן — שבועות טו, א. וש"נ).

ואולי י"ל שגם להרמב"ם כן הוא, דמה שס"ל שההשראה במקדש היא רק דרך מעביר, הוא מצד ההשראה כמו שבאה מלמעלה: אבל ע"י עבודת האדם כו' נקבעה בהמקום עצמו [ולהרמב"ן — גם מצד ה„למעלה" אפ"ל התלבשות במקום, מצד כחו ית' הכל יכול].

ועפ"ז יומתק מה שהביא הרמב"ם ע"ז ד„אין משנין אותו ממקומו לעולם" ב' הענינים: בחירת הקב"ה וזה דבמקדש נעקד יצחק וכו', כי ע"ז נקבעה בחירת הקב"ה (הבל"ג) בהמקום עצמו, ולכן „אין משנין אותו ממקומו לעולם".

ועד"ז לענין „קדושת המקדש וירושלים (בכלל) מפני השכינה ושכינה אינה בטלה" (כנ"ל הערה 59) דקביעת הקדושה „מפני השכינה" בהמקום הוא מצד זה שקדשה שלמה, כברמב"ם שם פ"ו הי"ד. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 206**.

63) וירא כב, יד.

64) פרש"י עה"פ. וראה לקו"ת ר"פ ראה: ארז"ל כ"מ שנאמר היום הוא נצחי — באוה"ת ראה ע' תרסו מציין לערה"כ של הסה"ד ערך היום (מסוטה מו, ב). — שם ע' תרלה כ' אשר כ"מ בערה"כ ערך מחר כו' „דכל עוה"ז נקרא היום". ואולי י"ל הטעם דמסקנתו מערך היום דוקא — כי נצחי כולל גם עוה"ב.

*) אף שאפשריות הדבר הוא מצד כחו ית' הכל יכול (כהובא לעיל בפנים סוף סעיף ז) — מ"מ, נעשה זה בפועל ע"י עבודת האדם.

**) ושם הערה 46 שורה המתחלת חזקרים נדפס: כוחרי וצ"ל: עקרים [בהוצאה שני' (תשמ"ז) נתקן].